

Mariestads
kommun

Biblioteksplan för Mariestads Stadsbiblioteks verksamhetsområde

Antagen 2026-01-19

Kommunstyrelsen

**Mariestads
kommun**

Typ av styrdokument: Plan

Beslutsinstans: Kommunstyrelsen

Datum för antagande: 2026-01-19

Diarienummer: 2025/669

Dokumentet gäller för: Stadsbibliotekets verksamhetsområde

Giltighetstid: 2026-2029

Tidpunkt för aktualisering: 2029

Dokumentansvarig: Kulturchef

Innehåll

1.1. Inledning	4
1.2. Mariestads kommuns folkbiblioteksverksamhet.....	4
2. 2. Skolbiblioteken.....	6
3. 3. Folkbibliotekets utmaningar och möjligheter	6
3.1.1. Samhällsservice.....	6
3.1.2. Biblioteken i orostider	7
3.1.3. Digitalisering	7
3.1.4. Läsvanor i förändring	7
3.1.5. Fler äldre.....	7
3.1.6. Flerspråkighet	7
3.1.7. Lokalhistoria.....	8
3.1.8. Hållbarhet	8
4. 4. Mål för Mariestads bibliotek.....	8
4.1.1. Folkbiblioteket.....	8
5. 5. Ansvar för planens genomförande och uppföljning	11
6. Bibliotek Mellansjö 2026-2029	12
6.1.1. Inledning Demokrati Folkbildning Läsförämjande	12
6.1.2. Demokrati	13
6.1.3. Folkbildning.....	13
6.1.4. Läsförämjande	13
6.1.5. Utveckling	13
7. 7. Referenser.....	14

1.1. Inledning

Biblioteksplanen för Mariestads kommun är ett övergripande styrdokument för den kommunala biblioteksverksamheten. Den är ett politiskt dokument som ger en tydlig riktning för uppdraget och utvecklingen av kommunens bibliotek.

Biblioteksverksamheten i Mariestads kommun styrs främst av Bibliotekslagen och Skollagen. Andra vägledande dokument är Regional Biblioteksplan Västra Götaland 2024-2027 och samverkansdokumentet för Bibliotek Mellansjö samt kommunala styrdokument.

2 § Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla. Bibliotekslagen (SFS 2013:801)

1.2. Mariestads kommuns folkbiblioteksverksamhet

Folkbibliotekens uppdrag är att främja läsning och folkbildning. Biblioteket ska vara en inspirerande mötesplats med tillträde för alla. Särskild uppmärksamhet ägnas åt barn och unga, personer med läsnedsättning och personer med annat modersmål än svenska. Att synliggöra minoritetsspråken ingår i bibliotekets uppgifter. I Mariestad har 8 % av befolkningen sina rötter i Finland vilket ger ett särskilt fokus på det finska språket.

Mariestads stadsbibliotek ingår i Bibliotek Mellansjösamarbetet och utgår från den gemensamma övergripande planen Bibliotek Mellansjö 2026-2029.

Kommunstyrelsen ansvarar för biblioteken i Mariestads kommun. Huvudbiblioteket, Mariestads stadsbibliotek, ligger i centrala Mariestad. Biblioteket har en filial som ligger i Lyrestads skola, en F-6 skola. Stadsbiblioteket säljer bibliotekstjänster till kriminalvården i Mariestad samt Vänergymnasiet Olins.

Öppettider: 7 dagar i veckan totalt 52 timmar (helgstängt under sommaren).

Personal: 12 personer arbetar på Stadsbiblioteket 2025, totalt 11,07 årsverken.

Fysiska besök: Huvudbiblioteket hade under 2024 i genomsnitt 350 besökare/dag.

Bestånd: 92000 fysiska medier: tryckta böcker, tidskrifter, tidningar, ljudböcker i olika format, filmer och tv-spel. Digitalt finns även e-böcker, ljudböcker, filmer och databaser.

Lån: 5,2 fysiska lån per invånare och år i Mariestad enligt Sveriges officiella biblioteksstatistik. Motsvarande siffra för riket är 5,5 lån/år.

Kostnad: 321 kr/invånare kostar biblioteksverksamheten i Mariestad. Motsvarande siffra för riket är 444 kr/invånare.

På filialen i Lyrestad arbetar en person, 12 timmar i veckan. Filialen har ett bestånd på ca 4700 medier och har öppet två dagar, totalt åtta timmar i veckan (stängt sommardag). Skolan gör regelbundna besök i biblioteket.

Bibliotekets barnverksamhet riktar sig till barn från nyfödda till unga vuxna, samt till vårdnadshavare, förskolor och skolor. Alla nyfödda erbjuds en bokgåva genom BVC. När barnen går i förskoleklass bjuds de in till biblioteket för att få lånekort, biblioteksintroduktion och en gåvobok. Utöver dagligt arbete ordnas barnteater, lovaktiviteter, bokcirkel och sagostunder. Förskolor och skolor besöker biblioteket och kan även beställa boklådor.

Biblioteket har även programverksamhet för vuxna, bland annat föredrag, författarbesök, bokcaféer och bokcirkel både i egen regi och i samverkan med studieförbund, föreningar och andra aktörer.

Stadsbibliotekets socialbibliotekarie ger särskild service till äldre och till personer med läsnedsättning och andra funktionsvariationer. Det kan handla om *Boken kommer*, det vill säga beställning och hemleverans av medier, eller anpassade medier, som inläsningar och lättläst.

Biblioteket har ett Digidelcenter där allmänheten kan få hjälp med frågor rörande datorer, mobiltelefoner, surfplattor eller digitala tjänster. (DigidelCentrets service finns i bibliotekets dagliga verksamhet men vid särskilda drop-in tillfällen finns extra personal på plats för att svara på frågor.)

Biblioteket har en stor lokalhistorisk samling som även innehåller ett uppskattat bildarkiv. Bildarkivet är tillgängligt och sökbart på nätet i en databas som är gemensam med Vadsbo museums föremålssamling och Törebodas bildarkiv.

Bibliotekslagen slår fast att det ska finnas folkbibliotek i alla kommuner och att alla elever ska ha tillgång till skolbibliotek. Barn och unga är en prioriterad grupp för folkbiblioteken och uppdraget gäller främst att ge läslust och inspirera till nöjesläsning på fritiden. Läsning och tillgång till litteratur i skolan är i första hand skolans ansvar. Stadsbiblioteket utgör ett stöd för skolorna genom bokdepositioner och riktade medieinköp, som ett komplement till befintliga skolbibliotek. Skolklasser kommer också till biblioteket för bokprat, biblioteksundervisning och för att låna böcker.

2. 2. Skolbiblioteken

I varje kommun ansvarar respektive skolas rektor - inom alla skolformerna från förskoleklass till gymnasieskola - för skolbiblioteksverksamheten. Skolbibliotek lyder under skollagen och verksamheten arbetar mot mål i läroplanen Lgr 22. Utbildningsnämnden ansvarar för att skolan har en egen biblioteksplan för skolbiblioteken i Mariestads kommun.

Skolorna samverkar med folkbiblioteket genom skolans kulturråd och alla skolor bjuds in till Stadsbiblioteket för studiebesök. När eleverna lämnar grundskolan ska de vara väl bekanta med både skol- och Stadsbiblioteket.

3. 3. Folkbibliotekets utmaningar och möjligheter

3.1.1. Samhällsservice

Folkbibliotek har ett stort förtroende bland allmänheten och är en viktig mötesplats dit människor kan vända sig och få hjälp. Biblioteken märker av ett ökat tryck på allmän medborgarservice, som kopiering, scanning och kontakt med företag och myndigheter, detta som en konsekvens av att statliga bemannade servicekontor försvinner.

Bibliotekets roll som mötesplats ökar i takt med att fler besökare använder biblioteksrummen för studier. Att tillgodose efterfrågan på studieplatser, som kommer att öka med ökad befolkning, är en utmaning då utrymmena är begränsade.

3.1.2. Biblioteken i orostider

Biblioteket är en viktig del i kommunens beredskapsarbete som informationsnav genom sin expertis i informationshantering och som fysisk mötesplats i händelse av kris eller krig.

3.1.3. Digitalisering

Samhällets snabba digitalisering ökar klyftan mellan de med och utan digital kompetens, vilket skapar utanförskap. Biblioteken spelar en viktig roll i att hjälpa människor med digitala verktyg och medier. Faktorer som ålder, funktionsvariationer, utbildning och inkomst påverkar digital delaktighet.

Efterfrågan på digitala medier ökar bibliotekens kostnader och kräver investeringar i system för digitalt kulturarv. Samarbetet Bibliotek Mellansjö syftar till att utveckla resurseffektiva bibliotekstjänster för att möta framtida behov.

3.1.4. Läsvanor i förändring

Ungas läsintresse utmanas av digitala medier och läsförmågan varierar mycket mellan olika grupper, där socioekonomisk bakgrund och kön är avgörande faktorer. Folkbibliotek och skolbibliotek är särskilt viktiga för barn utan läsande förebilder. Att förmedla rätt bok till rätt person är avgörande för att väcka läslust, vilket kräver kunskap och engagemang. Biblioteksanvändarna har höga förväntningar på biblioteket i fråga om till exempel digitala ljudböcker och böcker som fått stor medial uppmärksamhet. Detta ställer höga krav på bibliotekets medieplanering.

3.1.5. Fler äldre

En åldrande befolkning ställer högre krav på bibliotekens fysiska och digitala tillgänglighet. Anpassade medier, tjänster och uppsökande verksamhet är viktiga för att upprätthålla god service. Att kunna läsa och ta del av samhällsinformation är en demokratisk rättighet och viktig för livskvaliteten och äldre är den största gruppen i digitalt utanförskap. I den äldre generationen finns en stor grupp läsande och kulturintresserade människor vilket ställer höga krav på bredd och kvalitet i bibliotekets utbud.

3.1.6. Flerspråkighet

Flerspråkighet är en tillgång och folkbiblioteken ska främja läsning på många språk samt värna minoritetsspråken. Personer med annat modersmål än svenska är en prioriterad grupp som har stor nytta och glädje av bibliotekets tjänster. Riktade insatser och speciell kompetens krävs för att nå målgruppen för att kunna erbjuda ett brett utbud av kvalitetsmedier på många språk.

Som finskt förvaltningsområde har Mariestad goda möjligheter att utveckla verksamhet som särskilt vänder sig till den finska befolkningen, och sprida kunskap om finsk kultur.

3.1.7. Lokalhistoria

Efterfrågan på bibliotekets lokalhistoriska mediautbud och möjlighet till digital sökbarhet är stort och efterfrågas av både allmänhet och studenter från Göteborgs Universitet. De lokalhistoriska samlingarna bör göras mer tillgängliga för att möta ökad efterfrågan.

3.1.8. Hållbarhet

Biblioteksverksamheten ska ha hållbarhet i fokus. Hela inköpskedjan, från transporter av media till gallring ska vara genomtänkt och motiverat för att bidra till den gröna omställningen och minska klimatavtrycket.

4. 4. Mål för Mariestads bibliotek

4.1.1. Folkbiblioteket

Biblioteksplanen för Mariestads kommun tar avstamp i samverkansplanen för Bibliotek Mellansjö och biblioteksplanen för Västra Götalands län och anger samma områden för biblioteksutveckling:

Demokrati – Folkbildning - Läsglädje

Demokrati

Biblioteken ska vara fria från diskriminering och integrera jämställdhets- och mångfaldsperspektiv i sitt dagliga arbete. Genom att erbjuda tillgängliga och inkluderande mötesplatser för alla invånare, bidrar biblioteken till ökad kunskap, fri åsiktsbildning och jämlik tillgång till information. Samarbetet Bibliotek Mellansjö erbjuder ett brett utbud av medier, aktiviteter och tjänster som stärker den demokratiska infrastrukturen och stödjer hållbar samhällsutveckling.

Biblioteken i Mariestad ska

- Vara en inspirerande och välkomnande plats för alla, med fokus på att öka delaktigheten hos både användare och icke-användare, särskilt barn och unga.

Genom samarbeten och strategiskt publikutvecklingsarbete ska fler grupper nås.

- Samarbete med andra kulturaktörer för att ge unga möjlighet att påverka kulturutbudet och aktiviteter.
- Samarbeta med finskt förvaltningsområde och lokala föreningar för möjligheterna att ta del av finsk kultur och utbud på finska språket.
- Arbeta för ökad digital tillgänglighet till Bibliotek Mellansjös utbud genom utveckling av digitala tjänster.
- Arbeta för att minimera klimatpåverkan vid mediahanteringen genom förfinade arbetssätt och genomtänkt hållbarhetsarbete.

Läsglädje

Litteraturen öppnar dörrar till andra världar och ger en djupare förståelse för oss själva och världen omkring oss. Genom läsning utvecklas språket och fantasin, vilket är avgörande för att klara skola och högre utbildning samt för att vara delaktig i samhället. Att väcka läslust är en av bibliotekens viktigaste uppgifter.

Biblioteken i Mariestad ska

- Skapa läslust och väcka intresse för litteratur genom boktips, bokprat, bokcirkel, författarbesök och visa på bredden av litteratur.
- Arbeta för att få fler aktiva låntagare.
- Erbjud ett brett och varierat medieutbud i olika genrer, språk och svårighetsgrad, inklusive medier på många språk och anpassade medier.
- Rikta insatser och programpunkter kring läsning för barn och unga med funktionsvariationer.
- Undersöka och utveckla nya arbetssätt kring Boken kommer för att fler ska få möjlighet att ta del av tjänsten.
- Rikta särskilda insatser för barn 0-5 år för att nå föräldrar och personal och inspirera till läsning i tidig ålder.
- Möta och inspirera unga och unga vuxna kring läsning på deras villkor. Genom att tillhandahålla ett brett utbud som möter unga och unga vuxnas intressen

och språkkunskaper. Arbeta med uppsökande insatser och programpunkter för att nå målgruppen.

- Arbeta för att alla besökare oavsett kön, könsöverskridande identitet, uttryck, eller sexuell läggning, känner sig sedda och välkomna. HBTQI+ ska representeras och synliggöras i bibliotekets mediautbud och verksamhet.
- Samarbeta inom kultur- och fritidsverksamheten för att nå fler barn och ungdomar med olika bakgrund och intressen samt genom samverkan med andra kulturaktörer.
- Använda Shared Reading som metod för att främja läsning.

Folkbildning

Biblioteken i Mariestad har en lång tradition av folkbildning och spelar en viktig roll i att främja en demokratisk samhällsutveckling. Biblioteken erbjuder stöd till alla som söker kunskap, oavsett om det gäller forskning, skolarbete, allmänbildning eller vardagsliv.

Biblioteken i Mariestad ska

- Bidra till folkbildning och kunskapsförmedling genom utställningar och programverksamhet.
- Göra det lokala kulturarvet tillgängligt, genom digitalisering av samlingar och säkerställa en god sökbarhet.
- Utöka samverkan mellan Arkiv – bibliotek – museum kring digitalisering och kunskapsförmedling.
- Arbeta för att ge förutsättningar till studieplatser i lokalerna.

Digital delaktighet

En stor del viktig samhällsinformation publiceras endast digitalt. Företag och myndigheter hänvisar ofta till digitala kanaler vid kontakt. Den som inte kan hantera digitala medier hamnar i utanförskap.

Biblioteken i Mariestad ska

- Genom digital handledning och riktade utbildningsinsatser till allmänheten, så kallat DigidelCenter arbeta för ökad digital kännedom. Särskilt prioriterade grupper är personer med funktionsvariationer och äldre. Samverkan med kommunens Digitala fixare för utveckling av tjänsten.
- Kontinuerligt utbilda personalen i digital kompetens, dels genom regionens utbildningsprogram, Digiteket, dels genom kollegialt lärande.
- Ha dialog med kommunens servicecenter rörande gemensamma frågor från allmänheten kring digitala ärenden.
- Utveckla samverkan i nätverket för Digidelcenter Mellansjö.

5. 5. Ansvar för planens genomförande och uppföljning

Bibliotekschefen är ytterst ansvarig för att folkbibliotekets mål uppnås. Uppföljning görs i mitten av planperioden.

De föregående avsnitten fokuserar på de lokala insatserna vid Mariestads stadsbibliotek. De avslutande delarna av biblioteksplanen behandlar de gemensamma insatserna inom Bibliotekssamarbetet Mellansjö.

6. Bibliotek Mellansjö 2026-2029

6.1.1. Inledning Demokrati Folkbildning Läsfrämjande

Bibliotek Mellansjö är en avtalsstyrd samverkan mellan biblioteken i Gullspång, Hjo, Karlsborg, Mariestad, Skövde, Tibro, Tidaholm och Töreboda. Samverkan regleras genom avtal med Skövde kommun som värdkommun och finansiering av det gemensamma sker via en fördelningsnyckel.

Syftet med samverkan är främst att utveckla biblioteksverksamheterna på ett resurseffektivt sätt för att möta dagens och morgondagens behov och åstadkomma en bättre biblioteksservice för låntagare och användare.

Grunden i samarbetet är bibliotekssystemet Koha, en öppen källkods-lösning, fritt tillgängligt och leverantörsoberoende. Mediakatalog och låntagarregister, viss personal, regelverk och ett antal digitala resurser är gemensamma för de åtta Mellansjö-biblioteken. Kommuninvånare vid Mellansjö-biblioteken har genom sitt bibliotekskort tillgång till det samlade medieutbudet och kan låna och lämna tillbaka media på valfritt Mellansjö-bibliotek. Detta möjliggörs av en gemensam transportorganisation. Bibliotek Mellansjö arbetar idag efter en gemensam medieplan men varje bibliotek har sin egen mediabudget. Medieplanen ger bredd och spets i bibliotekens bestånd och samverkan utvecklas löpande på en rad andra områden.

Mellansjö-biblioteken ingår i det nationella Librissamarbetet där universitets-, högskole- och folkbibliotek delar katalog och gör sina samlingar tillgängliga för varandra.

Samverkan inom Bibliotek Mellansjö ska präglas av öppenhet och viljan att dela kunskaper, kompetens och resurser över kommungränserna. Bibliotek Mellansjö arbetar i enlighet med bibliotekslagen med fokus på demokrati, folkbildning och läsfrämjande.

Bibliotek Mellansjö söker aktivt och arbetar så långt möjligt med open source-lösningar och värnar delningskultur.

Koha är ett gemensamt biblioteksdatasystem i linje med de nationella målen för biblioteksväsendet i Sverige. Målen betonar digital tillgänglighet, delad kultur och samverkan över kommungränser. Regeringens nationella biblioteksstrategi lyfter fram vikten av att använda digital teknik för att stärka tillgång till jämlik information och kultur.

Medborgar-PC är en öppen källkodslösning för säker och central hantering av publika datorer.

Bibliotek Mellansjö arbetar löpande med digital utveckling och är därför del i kommunernas digitaliseringsarbete. Strategiskt viktigt är också att kommunernas IT-avdelningar knyts tättare till biblioteksverksamheten. Folkbiblioteken driver digital utveckling med medborgarnytta som mål - IT-avdelningarna ska vara stödresurs.

6.1.2. Demokrati

Genom att erbjuda tillgängliga, inkluderande och öppna mötesplatser för alla invånare, oavsett bakgrund eller ålder, bidrar biblioteken till ökad kunskap, fri åsiktsbildning och jämlik tillgång till information. Likvärdighet mellan kommunernas biblioteksservice stärks genom arbetsgrupper som arbetar med frågor inom HBTQI+, mångspråk, barnrätt med mera. Genom samarbetet har Bibliotek Mellansjö ett brett och varierat utbud av medier, aktiviteter och tjänster som stärker den demokratiska infrastrukturen och stödjer en hållbar samhällsutveckling.

6.1.3. Folkbildning

Bibliotek Mellansjö arbetar brett med folkbildning. Huvudfokus för det gemensamma arbetet är digital folkbildning. Gemensamma insatser görs för att öka kunskapen om digitala verktyg och hur de kan användas för lärande, delaktighet och medskapande i kulturlivet.

Biblioteken fungerar som kunskapsnav för digital kompetensutveckling. Mellansjö-biblioteken samarbetar också för att hantera det digitala utanförskapet.

En del av lösningen är Digidelcenter, en stabil infrastruktur för digital handledning i de åtta kommunerna. Arbetet organiseras på olika sätt, men medarbetarna samverkar i ett nätverk med fokus på utveckling och genom att exempelvis utforska möjligheter och begränsningar med AI och genom en löpande omvärldsspaning förstå och tolka ett nytt medielandskap.

Arbetet med Digidelcenter stärker digital kompetens, gör medborgarna digitalt tryggare och förbättrar arbetsmiljön internt.

6.1.4. Läsfrämjande

Biblioteken i Mellansjö samarbetar kring det läsfrämjande uppdraget. Ett arbetssätt som fått särskilt utrymme är läsfrämjandemetoden Shared Reading där många medarbetare utbildats till läsledare enligt det certifierade Liverpoolkonceptet. Ett nätverk finns, metoden är etablerad och kan användas i alla typer av grupper och åldrar och främjar läslust och social gemenskap.

6.1.5. Utveckling

Framåt strävar samarbetet efter att utveckla en mer omfattande gemensam webbplats där OPAC (Online Public Access Catalogue) integreras för att erbjuda en mer enhetlig

användarupplevelse. Målsättningen är att samla information och införa funktioner som idag saknas.

En Mellansjö-gemensam rutin för biblioteksmedarbetarnas kompetensutveckling ska implementeras inklusive metoder för kollegialt lärande och erfarenhetsutbyte.

Bibliotek Mellansjö vill under planperioden stärka dialogen med förtroendevalda om bibliotekens uppdrag och potential ur ett skaraborgsperspektiv.

Bibliotek Mellansjö ser att Skaraborgs alla femton kommunbibliotek tillsammans kan växa som kulturella och sociala noder med effektivare användning av resurser, kompetenser och lokala specialiseringar kring till exempel lokala samlingar eller mångspråksresurser.

Bibliotek Mellansjö strävar efter att utveckla ett samarbete med högskolan i Skövdes bibliotek kring spetskompetens inom forskning och avancerad informationssökning med tillgång till högskolans resurser vilket främjar livslångt lärande för medborgarna.

Uppföljning av planen (punkt två) görs efter halva planperioden av Bibliotek Mellansjö's styrgrupp.

7. 7. Referenser

[Bibliotekslag \(2013:801\) | Sveriges riksdag](#)

[Regional Biblioteksplan 2024–2027 biblioteksplan Västra Götaland 2024–2027](#)